

ДРАГАН ПЕТРОВИЋ
Институт за међународну
политику и привреду
Београд

НАТАША ТОМИЋ-ПЕТРОВИЋ
Саобраћајни факултет
Београд

УДК 314.112(4+5):314.15
Оригиналан научни рад
Примљен: 02.02.2016
Одобен: 13.02.2016
Страна: 95-107

ЕВРОПА И МИГРАЦИЈЕ СА ВАНЕВРОПСКИХ ПОДРУЧЈА - ИСТОРИЈА И САДАШЊИ ПРОЦЕСИ

Сажетак: Европски континент је током историје захваљујући свом убрзаном цивилизацијском развоју, географским открићима које је предводио и напосле политичком, економском и војном експанзијом, укључујући на свом врхунцу и колонијална освајања, имао извесну доминацију у односу на друге континенте и цивилизације. Када су у питању миграције оне су се све до процеса деколонизације одвијале углавном у правцу европског становништва ка колонијама и другим континентима, док су миграције неевропеидних народа ка Старом континенту биле фрагментарна појава, тек нешто појачана последњих деценија. Међутим, последњих година је видљив талас миграција ка Европи, посебно земљама ЕУ са Блиског истока, Северне и субсахарске Африке. У раду се анализира процес миграција популације Блиског истока, северне и субсахарске Африке ка Европи последњих година, проузрокован добрим делом сукобима и немирима у овим деловима света, као и сиромаштвом. Европска унија до сада по овом питању наилази на велики изазов и нејединство својих чланица, што додатно проширује саму вишедимензионалну кризу Уније која је у току.

Кључне речи: Миграције; Европа, Европска унија; Блиски исток, северна и субсахарска Африка; Мигрантска криза

Током своје историје Европски континент се суочавао у неколико наврата, искључиво током Средњег века (а у случају турског притиска и почетком Новог века), са најездама ваневропских освајача који су у вишевековним периодима у три наврата успели да запоседну рубне области старог континента. Међутим, модерне миграције ваневропског становништва су превасходно везане за колонијалну епоху и прилив ваневропског становништва тим путем. Ипак масовнији прилив становништва са тих подручја је настао у периоду деколонизације. У периоду деколонизације највећи део миграната се односио на европеидно становништво белих колона који су долазили у метрополу, а тек у мањој мери, али ипак осетно и када је у питању домицилно и у целини становништво неевропског порекла. Међутим, тек у периоду након Другог свет-

ског рата, јавља се у већем броју популација из колонија која се настањује у својим европским метрополама. Најчешће су то биле привремене миграције – студије и школовање у целини, административни и пословни разлози. Тек са развојем процеса деколонизације јавља се у осетнијем броју популација неевропског порекла у европским метрополама која се ту трајно настањује. Њихови мотиви су страх од репресије у својим домицилним земљама које стичу независност и лична несигурност за себе, чланове породице и (или) капитал са којим располажу, а временом је све већи мотив постао економски фактор. Економски фактор у правцу привременог или чак трајног боравка везано за запошљавање и обезбеђење егзистенције.

Током протеклих око пола века та мигрантска популација је бројчано значајно ојачана на различите начине: због високог природног прираштаја; због либералних законских решења која омогућавају и члановима фамилије, негде и шире, да се доселе привремено или трајно у европске земље; због повремених таласа несигурности, укључујући и грађанске ратове, етничке сукобе и друго, где су нови мигранти у осетнијем броју долазили у европске земље; потом доласци на привремени рад из економских разлога или на школовање, који су се временом претварали у дуже или чак трајно живљење у Европи. Временом су висока социјална давања по стандардима Европске Уније (у даљем тексту: ЕУ) привлачила бројне популације и мигрантске таласе да долазе у европске земље. Ипак последњи велики талас миграција претежно арапског и другог муслиманског становништва са Блиског истока, Средњег истока (Авганистан), северне Африке, са акцентом на Сирији, по свом обиму и континуитету, до сада је невиђен на европским просторима, и између осталог је заљубљао и прети да угрози опстанак и саме ЕУ.

Колонијална епоха и прилив миграната неевропског порекла у њихове метрополе и Европу

Колонијална освајања су започета у периоду Великих географских открића, крајем XV и почетком XVI века. Тада су их чинили поглавито Шпанија и Португалија, да би се потом у колонијална освајања укључиле Француска, Холандија и потом и Енглеска (Британија), нарочито током XVII и XVIII века. Већ у првим деценијама XVI века Шпанија и Португалија су запоселе Латинску Америку, низ обалских места са пристаништима у Африци, као и неким приморским подручјима у Азији (Филипине, делове Индонезије, Индије и др). Током XVII и XVIII века Британија, Француска и Холандија су заузеле највећи део Северне Америке и стекле више упоришта у области Кариба, Африке и Азије, где су се често сукобљавале за превласт са Португалијом и Шпанијом. Током Седмогодишњег рата 1756-1763, Британија је поразила Француску и преотела јој многе важне колоније, као што је пре и после тога потискивала Португалију и Холандију, и створила најмоћније колонијално царство на свету, са акцентом на владавини Индијским подконтинентом. У овим првим фазама развоја колонијализма постојала је и деколонизација, али у смислу да су

се бројни потомци белих колона еманциповали и освојили независност од метрополе, попут случаја шпанских колонија у Латинској Америци током друге и треће деценије XIX века и португалског Бразила и пре тога САД у рату за независност од Британије 1783. године.

Модерна ера колонијализма почиње негде од седамдесетих година XIX века, када су се у колонијална освајања укључиле и Немачка, Белгија, Италија. Африка је у потпуности подељена између европских колонијалних сила, највећи део Азије, а од раније Аустралија и Океанија, као и извесни преостали поседи европских сила у обе Америке. Ако пратимо миграцију током читаве ове епохе све до 1914. године, видећемо да је несразмерно већа миграција, и то у милионима усељеника, становништва Европе ка колонијалним поседима, него обрнуто, домицилног становништва колонија ка Европи. Још су из првих шпанских и португалских колонија нарочито из Латинске Америке долазили појединци или групице домородаца које су колонизатори доводили у метрополе. Са друге стране, велики број црначког становништва пореклом из Африке, транспортовани су као робови на Амерички континент. У том смислу можемо констатовати да се миграције неевропског становништва ка Европи у овом дугачком вишевековном периоду развоја колонијализма, као уочљив и масован феномен није одвијао.

Овде врло сажето можемо споменути феномен продора ваневропских освајача на тло Европе у Средњем и још само у случају Турака Османлија и у првом делу Новог века. У случају Русије монголско-татарски освајач је потиснут и одстрањен већ након Куликовске битке 1380, а тај процес је завршен до друге половине XV века. Следило је потом уништење неколико држава-каната које су преостале на ободним просторима и након тога: 1551-1556. године уништени су и освојени Казански и Астрахански канат, потом Сибирски, да би Кримски канат који се повезао са Отоманском империјом, у потпуности био поседнут у осмој деценији XVIII века. Монголско-татарско становништво се повукло, протерано, побијено или асимиловано, а они његови делови који су остали представљали су мањину у словенском мору, која је временом ипак опстала у фрагментима, углавном на простору данашњег Татарстана, северног Кавказа и још неким областима. Када је у питању продор у Европу Арабљана, био је локализован на Пиринејско полуострво, али је процес Реконквисте трајао све до 1492. године и пада Гранаде (мада је већ у XIII веку преостали део Шпаније и цела Португалија био ослобођен). Остаци Мавара, чак и Јевреји су након пада Гранаде протерани или прекрштени. Најзад, када су у питању Османлије њихов продор је трајао више векова и досегао је до опсаде Беча 1526. и поново 1683. године. Међутим, након 1683. године долази до повлачења, што је решавањем Источног питања окончано до Првог Балканског рата, оверено Версајским мировним уговором, а потом миром у Лозани 1922. године након турско-грчког рата. Остаци у етничком смислу вишевековне турске владавине су делови исламизираних народа Балкана, (Бошњаци, Помаци и др.), док су једино Албанци већински примили ислам. Са друге стране, етничких Турака готово и нема у озбиљнијем броју на Балкану, ван граница данашње Турске. У том правцу можемо констатовати да су последице у етничком смис-

лу ових вишевековних продора ваневропских најезди у Европи остали не посебно значајни.¹

Када су у питању миграције ваневропског становништва у Европу, током периода вишевековног егзистирања европских колонијалних царстава све до периода деколонизације, то су готово маргиналне појаве Један од разлога мањег доласка миграната из ваневропских посела у Европу је био тај, што колонијалне силе нису биле заинтересоване за њихов масовнији долазак, потом то је економски врло сиромашно становништво које би тешко живело у метрополама где су услови живота далеко скупљи. Климатски фактор, нарочито када су у питању колонијалне силе ван Шпаније и Португалије (потом Италије) је био значајан да је њима клима метропола исувише оштра и хладнија у односу на тропске и суптропске пределе одакле потичу. Расна сегрегација, тада нарочито истакнута, такође је доприносила да су масовније миграције из колонија ка метрополама (и уопште ка Европи) изостајале.

У Првом светском рату због исцрпљености снага на фронтима, нарочито силе Антанте доводе и колонијалне трупе на европска ратишта. У томе су предњачиле Француска и Британија, па је то изазвало одређени одијум на европским просторима, посебно након рата када су француске трупе заводиле ред у Рајнској и Сарској области које су једно време имале специјалан статус, односно надзор Друштва народа. Између два светска рата се нешто повећао различитим облицима миграција удео популације из колонија у својим метрополама, да би то нарочито дошло до изражаја у годинама након Другог светског рата. Школовање у метрополама, вршење одређених административних послова, па чак и различити облици печалбе били су облици миграторних кретања ка Европи, али често су имали само привремени карактер.²

Након 2000-те године долази до повећавања мигрантског становништва које није европског порекла у земљама ЕУ. Тако долази до пораста становништва ваневропског порекла, попут Пакистанаца, из земаља Магреба, Кине. Тако је 2012. године у ЕУ било између осталог трајно насељено са статусом држављана око два милиона Турака, 1,4 милиона Мароканаца, 0,7 милиона Кинеза, и 0,65 милиона Индијаца, 0,4 милиона Пакистанаца.³

Масовне савремене миграције неевропског становништва на простор Европе и то са сталним насељавањем имамо у периоду саме деколонизације. То је у вези посебно са окончањима антиколонијалних ратова где су делови адми-

¹ Драган Петровић, «Судар цивилизација у Средњем веку на рубовима Европе», Витешка култура, Београд, број. 4, стр. 39-57. Мирослав Брандт, *Средњовековно доба повијесног развитка*, Свеучилишна наклада, Вибер, Загреб, 1980.

² Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-21674-4_3/fulltext.html Тако су по овим подацима већина западноевропских земаља 1975. године, имала од 4-8 % свог становништва (држављана) мигрантског порекла, а Швајцарска чак 16 %. Истина овде су спадали сви мигранти држављани, али томе треба додати и становништво на привременом раду и са статусом емигранта без пуног држављанства.

³ „Migration Towards and from Europe“ Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-21674-4_3/fulltext.html

нистрације, војске и безбедносног апарата дотадашњих колонија које су чинили и домороци, због превасходно страха од репресалија били принуђени да се по давању тим бившим колонијама статуса независности селе у метрополе у потрази за егзистенцијом и сигурношћу, водећи и своје породице најчешће са собом. Иако је у истом периоду европске метрополе заплуснуо велики број избеглица белих колона који су напуштали дотадашње колоније, у Европу се досељавао и изванредан број досељеника домицилних народа. Некада је разлог био њихова угроженост услед отпочињања грађанских и етничких сукоба, као што је то био случај на Индијском подконтиненту, где су се милиони избеглица селили у правцу Индије или Пакистана и Бангладеша, а један, додуше мањи део, одлазио да привремено или чак трајно живи у Британију.⁴ Нарочито је масовна била сеоба Арапа и Бербера након добијања независности Алжира 1962. године, из редова администрације, војске и полиције (тзв. «харки»)⁵ Ово је представљало базу, нуклеус арапске популације у Француској, која ће се потом стално и на различите начине увећавати.

Француска већ готово два века има изражен механички прираштај становништва, због сталног пораста и дотока миграната из различитих делова света. То је посебно било изражено, све до шездесетих година из колонија, где су мигранти углавном били из домицилних народа који су тамо живели. Томе треба додати миграције из источне Европе, Пиринејског полуострва, Италије и др. мотивисане махом економским мотивима, као и професионалним (стручно усавршавање и др.). У истом периоду етнички Французи нису тако масовно мигрирали у француске колоније (сем у Магреб, посебно Алжир) и Нови свет (САД, Канада, Аустралија и др.) попут Енглеца, Немаца, Италијана и других западноевропских народа. У периоду крајем педесетих и почетком шездесетих година највећи део француских и европеидних колониста из француских колонија које су добијале независност (посебно из Магреба) се масовно селио у Француску. Тада су њима посебно насељени француски Медитерански појас и јужна Француска у целини. После Првог светског рата многи Белгијанци, Пољаци, Италијани су се насељавали у Француској, а након Другог светског рата порасле су миграције из Шпаније и Португалије, делом мотивисане и политичким разлозима, као и због избегавања служења војног рока. Интересантно је да врло велики проценат емиграната из других земаља у Француској релативно брзо губи свој идентитет и прима француски, те се стапа у француски национ. Тако је рецимо према подацима из 2000. године било у Француској око 4,3 милиона странаца од којих је 1,5 милиона примило француско држављанство, а остали су имали статус странаца. То је и један од разлога динамичног раста француског становништва последњих деценија. Са друге стране и при-

⁴ From the 1950s to 1974: Guest Worker Schemes and Decolonization, in the "Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective" http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-21674-4_3/fulltext.html

⁵ Dalila Kerchouche, *Mon père, ce harki*, Senil, Paris, 2003 ; Pierre Daum, *Le dernier tabou, les harkis restés en Algérie après l'indépendance*, éditions Solin-Actes Sud avril 2015 ; Драган Петровић, *Југословенско-француски односи у време Алжирског рата 1952-1964*. Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2008.

родни прираштај је позитиван, супротно трендовима у највећем броју западно-европских земаља. Тако је рецимо 2002. године у Француској рођено 796.000 деце, а исте године умрло 550.000 људи, што је прираштај око 313 000, имајући у обзир да је исте године позитиван миграторни салдо износио 62 000 особа.⁶ Слична ситуација је забележена и следећих година па Француска бележи позитиван природни прираштај⁷

Дакле, имиграција становништва страног порекла у Француску била је изражена још од друге половине, и посебно крајем XIX века, па током читавог XX века. У почетку су то били претежно околни народи које је привлачила недовољна насељеност Француске, повољни климатски, морфометријски и други физичко-географски и географски фактори у целини. Затим, ту су били досељеници из удаљенијих предела попут Пољака, Јевреја, Руса, Југословена, Јермена и др. Миграција се наставила и након 1946. године где су доминирали Италијани, Шпанци и Португалци, као и бројни Французи репартирани из старих француских колонија. Затим ту долазе домородачки радници северне Африке, посебно Алжирци, потом из црне Африке, Индонезјани и Арапи са Блиског истока и др. Нарочито су мигранти неевропског порекла у Француској запосели велике градове, попут Марсеја, Лиона и Париза, док је то далеко мање изражено у унутрашњости земље.

У Италији везано за колонијални период и деколонизацију, поред повратка више од милион Италијана колона, дошло је и пар стотина хиљада Либијца, Сомалијаца, становништва из Еритреје. У последњој четвртини XX века запажен је тренд ваневропских миграната из северне Африке, али и из јужне Азије и Далеког истока. Интересантан је податак да је у структури миграната далеко више мушкараца који су дошли из арапског света северне Африке, али и више жена у структури миграната из Азије, посебно Филипина.⁸ Званично по попису у Италији има више од милион муслимана држављана, што значи да је извесно већи удео мигрантског порекла из Африке и Азије, пошто кријумчарењем миграната последњих година се ова популација увећава, а није легализована држављанством. Овоме треба додати да један мањи удео миграната из Африке и Азије није муслиманске вероисповести, па је за претпоставити да поред, до милион и по држављана Италије који су неевропског порекла, још можда најмање толико се у њој налази са намерама да трајно остане, а да немају адекватни статус држављана, или изузетно чак нису ни пријављени. Заправо као и у случајевима више других земаља Европе, посебно чланица ЕУ последњих година и до неколико милиона илегалних миграната се нашло на Старом континенту, углавном на простору Уније који ту теже да дуже или чак

⁶ France, *La documentation Française*, Ministère des Affaires étrangères, Paris, 2005, p.65.

⁷ *Bilan démographique 2008*, INSEE, Paris, 2009.

Године 2003. родило се 792.600, а умрло 560.300 људи. Када је 2004. године вршен попис 16,2 % становништва је било старије од 65 и 25,3 % млађе од 20 година, док је 1994. 14,6 % становништва било изнад 65 и 26,7 % испод 20 година. У 2003. години склопљено је 280.300 бракова, што је 6000 мање него 2002. У просеку у оквиру структуре венчаних мушкарци су имали 30,4, а жене 28,3 године.

⁸ <http://www.britannica.com/place/Italy/Plant-life#toc26974>

трајно остану. Само неким од њих временом успева да добију макар неки облик статуса, а многи немају стално место боравка и чак мењају земље у којима одседају.⁹

Мигрантски талас са Блиског истока и Северне Африке

Масовне миграције ка Европи најновијег датума везане су за покретање широких маса становништва Блиског истока, Северне Африке, па и Авганистана. Ови процеси су се у далеко мањој мери одвијали и протеклих година, највише због сиромаштва и друштвене и политичке нестабилности ових региона и привлачности које у њиховим очима има Европа са аспекта богатства и регулисаних услова живота, социјалних надлежности, али и већ формиране и бројне мигрантске заједнице у њима. Због изузетно мале квоте која је крајње симболична у правцу дозвољених миграција за земље ЕУ, која се углавном једнократно одобравају за одређене неуралгичне тачке у окружењу (попут сиријске кризе), потребе добијања визе, стотинама хиљада миграната преостаје покушај илегалног уласка на тло Европе, пре свега Уније. Велики контраст између развијене и високим стандардима регулисане ЕУ и европских земаља у целини, у односу на суседне географске регије Северне и субсахарске Африке, Блиског истока, резултирале су сталним миграторним притиском ка Европи. Колонијално наслеђе и формирање мигрантских заједница народа од популације бивших колонија у западноевропским земљама, само је иницијална база за стално проширивање мигрантских таласа ка европском подручју.¹⁰

Мигрантски таласи заплускују нарочито јужну Европу, пре свега преко Медитерана, али и Балкана. Протеклих петнаест година рачуна се да је око 25000 људи изгубило живот покушавајући да илегално уђе у земље Европске уније.¹¹ У првом полугодишту 2015. године дошло је до пораста ваневропских нелегалних миграција за 175 % у односу на исти период 2014. године, односно до доласка преко 340 000 миграната. Њих око 2000 је изгубило живот приликом покушаја да нелегално уђу у Унију са простора Медитерана само у овом периоду.¹² Укупан број избеглица тражилаца азила и интерно расељених тражилаца азила и интерно расељених лица у свету је премашило 50 милиона наводи се у прошлогодишњем саопштењу Агенције УН за избеглице уз упозорење да је то највећи број након Другог светског рата. Због рата у Сирији, због нестабилности у Либији и Ираку, због општих превирања на Блиском истоку и северној Африци, због раста диспропорције између богате и сређене Европе и сиромаштва планетарног југа, расте мигрантски притисак последњих година ка «старом континенту», посебно земљама Уније. У том правцу Унија као це-

⁹ <http://demo.istat.it/bilmens2009gen/index02.html>;

<http://www.britannica.com/place/Italy/Plant-life#toc26974>

¹⁰ <http://www.vreme.co.rs/cms/view.php?id=1290967>

¹¹ <http://bif.rs/2015/08/evropa-protiv-izbeglica-i-migranata-tvrdava-blagostanja-ili-sebicnosti/>

¹² [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/Policy-Brief-Migration-final-CO%20\(2\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/Policy-Brief-Migration-final-CO%20(2).pdf)

лина не само да нема јединствену и разрађену стратегију, већ се и оне мере које су донете по том питању у Бриселу селективно крше од најугроженијих, по овом питању, земаља чланица.¹³ Још током претходних година изграђене су специјалне ограде као брана мигрантском таласу у Сеути и Мелиљи,¹⁴ два града енклаве у приобаљу медитеранском Марока који још припадају Шпанији.¹⁵ Такође мигранти покушавају да се домогну обала Шпаније проласком морским путем. Друга важна рута за долазак миграната у Европу и ЕУ је Либија. Њена дуга, равна пешчана обала, али и слабе централне власти након свргавања Гадафија, повољна је за укрцавање хиљада миграната из арапског света и субсахарске Африке који покушавају да стигну до Старог континента, пре свега искрцавањем на дугачке обале и острва Италије и Малте. Пре две године ту је дошло до једне од највећих несрећа када је брод са мигрантима потонуо наомак италијанске обале и том приликом удавило се око 400 људи. Италија је преко своје обалске патроле и морнарице појачала операције заштите од шверцовања миграната, али и помоћи у случају несрећа. ЕУ је преузела потом, делом контролу овог правца, у почетку са недовољно средстава када је и број несрећних миграната који су настрадали био велики, да би се ова операција појачала и са нешто више успеха и уложених средстава у последњој години.¹⁶

Када су у питању Алжир и Тунис, одавде се тек, ту и тамо, одржавају извесни кријумчарски ланци, који покушавају да стигну до обала европских суседних земаља (Француске, Италије и Шпаније), али то се одвија у далеко мањем обиму, него што је то случај са Либијом. Највеће несреће и потапања бродова који кријумчаре мигранте управо су се последњих година дешавала на путу од Либије ка Италији.

Најзад најфреквентније миграције ка Европи протеклих неколико година, са амплитудом у 2015. години, долазе из Сирије, а у мањој мери и других земаља регије (Ирака, Авганистана и др.) преко Турске, или поморским путем

¹³ file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/vanselm.pdf Joanna Vam Selm, "Are asylum and immigration really a European Union issue; file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/CEPS+PB332+Refugee+Crisis+in+EU_0.pdf CEPS Policy brief The 2015 *Refugee Crisis in the European Union* Elspeth Guild, Cathryn Costello, Madelin Garlick and Violeta Moreno-Lax, numero 332, September 2015.; file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/54524-191583-1-PB.pdf Viljar Veebel, Raul Marcus, „Europe Refugee Crisis in 2015, and Security Threat from the Baltic Perspective, *Journal of politics and Law*, vol 8, no 4, 2015, Published Canadian center of Science and Education,

¹⁴<http://bif.rs/2015/08/evropa-protiv-izbeglica-i-migranata-tvrdava-blagostanja-ili-sebicnosti/> Шпанија је прва земља у оквиру ЕУ која је почела да диже ограде на својим границама према „Трећем свету“, тако што је још пре двадесет година, деведесетих почела да диже у почетку обичне оградe око Сеуте (дужине осам километара) и Мелиље (дужине 11 км), које су потом ојачаване до данашње висине од шест метара бодљикаве жице и то троструке паралелне оградe, снабдевене камерама и сензорима.

¹⁵ Шпанија је из колонијалних времена располагала са обалским средоземним делом Марока, тзв. Ел Риф, који, је пошто је ова земља стекла независност од Француске 1956. године; три године касније добио независност и припојен Мароку. Међутим, то није било и за ове две луке које су остале у поседу Шпаније, као и Канарска острва све до данашњих дана, а и Мадрид их третира као саставни део националне територије, а не као прекоморске поседе.

¹⁶ <http://bif.rs/2015/08/evropa-protiv-izbeglica-i-migranata-tvrdava-blagostanja-ili-sebicnosti/>

преко Грчке, и даље балканском рутом ка Немачкој и другим земљама ЕУ западне и средње Европе.

Они који би из геополитичких разлога могли да «помогну» овој сеоби народа ка старом континенту су свакако одређене глобалистичке структуре пре свега у САД, а донекле и геополитика англосаксонских сила у целини, јер јој не одговара развијена и снажна Европа, посебно не Русија.¹⁷ У том правцу се могу посматрати и неки елементи пројекта «Пан Европе», чији је идејни творац Калерги који је и сам био из мешаног брака.¹⁸

Терористички напади у Паризу су паралелно са великим, до сада невиђеним по свом обиму и притиску, мигрантским таласом из Сирије, али и из Блиског истока у целини, као и из Африке, током 2015. године¹⁹ извршили велики удар на свест јавног мњења у Европи.²⁰ Овоме треба додати и одијум у вези низа инцидената које мигрантска популација прави крајем 2015. и почетком 2016. године, нарочито у Немачкој (силовања, крађе, туче и други инциденти). Ово ће сигурно резултирати повећаном нетрпељивошћу према постојећој мигрантској популацији и још више смањењем спремности на пријем нових миграната. У ЕУ се све више показује нејединство око мигрантске политике и неспремност за пријем нових миграната.

Специфичности положаја српског фактора на Балкану у односу на миграције са Блиског истока

На први поглед Србија и српски фактор у целини нису толико угрожени миграторним таласима са Блиског истока, северне и субсахарске Африке, јер највећи део миграната тежи ка земљама ЕУ у потрази за послом и егзистенци-

¹⁷ Александар Дел Вал, *САД и ислам, завера против Европе*, „Службени лист СРЈ“, Београд, 1997.

¹⁸ <http://www.intermagazin.rs/deo-velikog-plana-namerno-izazvali-migracije-da-bi-unistili-evropu/>

¹⁹ [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/Policy-Brief-Migration-final-CO%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/Policy-Brief-Migration-final-CO%20(1).pdf)

²⁰ Терористички напади у Паризу вишеструко и тешко ће погодити највише у унутрашњем политичком животу Француске управо Оланда и његову владајућу Партију социјалиста. Наиме, Партија социјалиста је она за коју највише гласа део француске популације мигрантског, и што је посебно важно мултирасног и мултиконфесионалног дела становништва. Заправо овај део популације готово да у озбиљнијем уделу и не гласа за УМП, центристичку странку Бајруа, Доменика Де Вилпена, а да не говоримо за Национални фронт. Партија социјалиста се традиционално оптужује да је попустљива према мигрантима. Било каква напетост између дела француске популације мигрантског порекла, посебно неевропског порекла, доводи до хомогенизације домицилних Француза и до раста утицаја деснијих странака, нарочито Националног фронта, а у мањој мери и УМП и осталих сличних. У том правцу, како у Француској постоји паралелно са променама у светском поретку који иде ка мултиполаризму, незадовољство актуелном политиком званичног Париза, која је сувише нагета ка Вашингтону у односу и на традиционалу политику, а и у односу на могућности, што представља јачање практично свих странака сем владајуће Партије социјалиста. Последњи терористички напад ће мање одговарати и опозиционој антиамеричкој и антиглобалистичкој странци изражене левице Меланшона, а највећи добитак ће имати Национални фронт, што је било видљиво већ на регионалним и локалним изборима крајем 2015. године.

јом. Међутим, опасност је врло велика из више разлога. Прво, ми спадамо у народе са тешко погођеном демографијом након 1990.²¹ године, као и све друге земље у транзицији. Наиме, у Србији се годишње роди око 65 000 беба, а умре око 100 000 особа, што је смањење за близу 35 000 становника, чему треба додати приближно још толико због негативног механичког прираста (толико се више исели из земље у иностранство него што се досели).²² Дакле, без обзира што се и у Западној Европи, дакле оној ван бивших социјалистичких земаља које су у транзицији, природни прираштај нешто успорио, па и зауставио, ни изблиза се не може мерити са оним падом популације због негативног природног прираштаја, као што је то случај са земљама у транзицији, а где спада и Србија. Следећи важан ограничавајући фактор за Србе када су у питању миграције са Блиског истока и северне и субсахарске Африке, је чињеница да се ми граничимо са низом муслиманских народа и муслиманских енклава (федерација БиХ, потом Косово и Метохија, Албанија, муслимани у Рашкој области и др), а у исто време Турска има извешан уплив на читав овај простор. Како мигранти улазе у Србију са југа, и чак се заустављају у Прешевској долини, Бујановцу (где је један сабирни центар), дакле управо у областима где је албанска популација бројна, и где већ постоје сепаратистичке тенденције, то би могло да допринесе дестабилизацији земље. У сваком случају стационарање у Србији већег броја муслиманских избеглица и миграната додатно би угрозило безбедност земље управо и из напред наведених фактора: демографска лоша слика, са природним и механичким одливом и смањењем популације, старење становништва, постојање муслиманских мањина и суседа, са сепаратистичким и нерешеним територијалним питањима, као и експанзија и утицај Турске на делу Балкана. Стога за Србију није прихватљиво да прима избеглице и мигранте са Блиског истока, Северне и субсахарске Африке. Посебно што се због политике условљавања из Уније и неотпорним на притиске политичким и делом друштвеног естабилишмента на власти у Србији, могу очекивати попуштања на рачун националног и државног интереса по овим питањима. Овome треба додати када је у питању Србија, и врло осетљиво питање реадмисије потписано у вези процеса приступања ЕУ претходних година. То све представља врло тежак багаж проатлантистичких снага у српском друштву, које без обзира на веома лоше резултате постоктобарске концепције у Србији (наставак катастрофалне неолибералне економије, антисоцијално законодавство, уступци и предаја Косова и Метохије, укључујући и његов још увек српски, етнички север, некритички наставак испуњавања бројних услова на путу ка ЕУ, приближавање чак и НАТО упркос негативном ставу јавног мњења, блокада медија...) имају опредељење да наставе тај правац и то у сасвим новим геополитичким околностима све више мултиполарног светског поретка. То, ће свакако

²¹ Видети и: Ракочевић Живојин, „Награђени злочин“ (Crime Rewarded), Република Србија, Канцеларија за Косово и Метохију.

²² Мирјана Бобић, Марија Бабовић, „Међународне миграције у Србији – стање и политике“, Социологија, вол. XV 2013, н. 2, Београд, стр. 209-227.

<http://www.nspm.rs/prenosimo/stanovnistvo-evrope-25-godina-posle-pada-berlinskog-zida-na-istoku-evrope-30-miliona-dece-manje.html?alphabet=1>

продубити нове сукобе у српском друштву и политици, тако да се мигрантско питање тешко може посматрати изоловано од свега тога. Јер која је логика да управо Србија педантно и покорно прихвата и спроводи у пракси политику Брисела и Уније и по питању миграната, када то у исто време не ради у пракси највећи део самих чланица ЕУ, што је посебно видљиво од 2015. године.

Резиме

Светска историја је добрим делом била и европоцентрична, имајући у виду значај Европе у претходним историјским епохама. Током Новог века европске силе су путем колонија овладале највећим делом осталих континената. Предоминантан је био случај колонизације Европљана на тим просторима, док је долазак ваневропских народа на Стари континент био у пракси далеко ређа и не масовна појава. Током процеса деколонизације, и након њега ствара се постепено на простору бивших метропола мање скупине заједница из бивших колонија, које ту долазе привремено, или чак у неким случајевима и трајно. Мигрантска криза последњих година је резултат са једне стране економски мотивисаних миграција, а са друге стране, због немира и нестабилности у појединим подручјима Азије (углавном Блиски исток) и Африке, долази до масовних миграција углавном у потрази за сигурношћу и егзистенцијом. Земље ЕУ немају одговор и заједничку политику по том питању, што је још један од елемената кризе ЕУ која је видљива последњих година.

Србија, српски фактор у целини, укључујући и читав Балкан, се географски налазе на удару копненог пута миграционог таласа углавном са Блиског истока и у мањој мери и из Африке. Српски фактор због сопствених демографских слабости, географског и геополитичког положаја, има разлога да мигрантску кризу посматра са крајњим опрезом, и то је још један у низу фактора који би требало да представљају као мотив да се истраје у борби за демократију и слободу, што је нарочито у Постоктобарском периоду озбиљно доведено у питање, имајући у виду притиске англосаксонских сила и Немачке. Лоши резултати неолибералног модела, геополитичка решења на штету српског фактора током читавог постоктобарског периода креирана од наведених сила, те промене у светском поретку у правцу мултиполарности, представљају додатан мотив за демократијом и ресуверенизацијом Србије, где ће се и мигрантска криза решавати у правцу државне и националне стратегије и политике.

Литература:

1. Brandt Miroslav, *Srednjovekovno doba povijesnog razvitka*, Sveučilišna naklada, Viber, Zagreb, 1980.
2. Bobić Mirjana, Babović Marija, „Međunarodne migracije u Srbiji – stanje i politike“, *Sociologija*, vol. HV 2013, n. 2, Beograd, str. 209-227.
3. *Bilan démographique 2008*, INSEE, Paris, 2009.

4. Dalila Kerchouche, *Mon père, ce harki*, Senil, Paris, 2003 ;
5. Daum Pierre, *Le dernier tabou, les harkis restés en Algérie après l'indépendance*, éditions Solin-Actes Sud avril 2015 ;
6. Del Val Aleksandar, *SAD i islam, zavera protiv Evrope*, „Službeni list SRJ“, Beograd, 1997.
7. France, *La documentation Française*, Ministère des Affaires étrangères, Paris, 2005,
8. Petrović Dragan, *Jugoslovensko-francuski odnosi u vreme Alžirskog rata 1952-1964*. Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2008.
9. Petrović Dragan, «Moguća strategija razvoja Srbije, društveno ekonomska analiza», u *Moguće strategije razvoja Srbije*, urednik akademik Časlav Očić, Srpska akademija nauka i umetnosti, Odeljenje društvenih nauka, Ekonomski zbornik, Knjiga VIII, Beograd, 2014, str. 731-741.
10. Petrović Dragan, „Demografija Francuske – istorijska analiza i savremeno stanje“, *Demografija Međunarodni časopis za demografska i ostala društvena istraživanja*, knjiga H, Beograd, 2013, str. 143-150,
11. Petrović Dragan, «Sudari civilizacija u Srednjem veku na rubovima Evrope», *Viteška kultura*, Beograd, 2015, broj. 4, str. 39-57.
12. Rakočević Živojin, „Nagrađeni zločin“ (Crime Rewarded), Republika Srbija, Kancelarija za Kosovo i Metohiju.

Документи:

1. <http://www.britannica.com/place/Italy/Plant-life#toc26974>
2. <http://bif.rs/2015/08/evropa-protiv-izbeglica-i-migranata-tvrdava-blagostanja-ili-sebicnosti/>
3. [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/Policy-Brief-Migration-final-CO%20\(2\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/Policy-Brief-Migration-final-CO%20(2).pdf)
4. <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/vanselm.pdf> Joanna Vam Selm, “Are asylum and immigration really a European Union issue;
5. file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/CEPS+PB332+Refugee+Crisis+in+EU_0.pdf CEPS Policy brief The 2015 *Refugee Crisis in the European Union* Elspeth Guild, Cathryn Costello, Madelin Garlick and Violeta Moreno-Lax, numero 332, September 2015.;0
6. <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dragan/My%20Documents/Downloads/54524-191583-1-PB.pdf> Viljar Veebel, Raul Marcus, „Europe Refugee Crisis in 2015, and Security Threat from the Baltic Perspective, *Journal of politics and Law*, vol 8, no 4, 2015, Published Canadian center of Science and Education,
7. <http://www.intermagazin.rs/deo-velikog-plana-namerno-izazvali-migracije-da-bi-unistili-evropu/>
8. <http://demo.istat.it/bilmens2009gen/index02.html>;
9. **Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective** http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-21674-4_3/fulltext.html

EUROPE AND MIGRATIONS FROM NON-EUROPEAN AREAS – HYSTORY AND PRESENT PROCESSES

Summary: European continent throughout history due to its rapid development of civilization, geographical discoveries led and in particular the political, economic and military expansion, including at its peak also the colonial conquests, had certain domination over other continents and civilizations. When it comes to migration, till the beginning of the process of decolonization they have been developing mainly in the direction of the European population toward colonies and other continents, while the migration of non-European nations on the Old Continent were fragmentary phenomenon only slightly increased in last decades. However, during last years a wave of migrations in the direction of Europe, especially countries of the European Union, is evident, from the Middle-East, North and sub-Saharan Africa. In this paper process of migration of the population of the Middle-East, North and Sub-Saharan Africa to Europe in the last years caused largely by conflicts and riots in these parts of the world, as well as poverty is analyzed. The European Union so far on this issue is facing a great challenge and disunity of its members, what further expands the multidimensional crisis of the Union that is in progress.

Key words: migrations; Europe; European Union; Middle East, North and Sub-Saharan Africa; Migration crisis